

Szerkesztői jegyzet

Hazahívó

„A Szegény kis szerkesztő panaszzai ciklusból” (V. A.)*

Milyen kedvvel térek majd vissza
szórakoztató külföldi utamról
még nem tudom. És a kedv úgy látszik
lényeges. Ez maradt meg nálam.
Mert vagy botrányos némaság magában
mi körülvesz vagy próféták vagy hunok
akik mind egész más nyelven beszélnek
(bár alig-se ütközik semmi lényeg:
fálnak fordulsz és fordulok –
homlokunkon egyforma repedések)
szóval népek szánkáznak könnyű véren
bár meghalni is mind (elnökök, vezérek)
egyek vagyunk. Nincs téves csatatér sem.

Hogy *akard* azt egy jójóra kéne írni
föltápászkodni jó-jó de ti is gyertek
egyedül felpörgök aztán visszapergek
és képzeljétek nincs ebben semmi részem:
minden eszmém eladtam gombokér'
a küszöbről száz út visz (szertenéztem)
és nincsen már sehol sem tiszta tér
se pohár víz se tükrös szíveknek
összelélegző piros halmaza –
úgy indulnék ezek helyett haza!
céloom nincs ezért volt büntetésem:
néhány templomot őszintén megcsodáltam
alma és víz a paplaktól került
és egy férfit hallgattam jó sokáig
ki ész nélkül szívből hegedült.

Hazudtam. Tegnap érkeztem. El se mentem.
Csak egy kutyát kötöttek három napja
a kert alatti minden-térhez baktató
megkerülhetetlen út mellett a fához
s én igyekszem hej gyorsan még gyorsabban élni
hogy meghaljak és ne kelljen látva látnom
hogy megindul és vágtat és körbeér
és ott fullad meg a föltekert ócska láncon.
A hely mondatik majd az ő udvarának
hol ő és Isten otthon vannak egyként
de küszöbtől még csak el se látnak
ablakok mögé bújt megkegyeltek
se én se virrasztó éji felleg.

* Ez a játékos forrásmegjelölés semmiképp sem rejtett üzenet, hanem maga a szerkesztői jegyzet. És mint ilyen szerepe annyi, hogy ezt a pár éve íródott verset igazolja ezeken a lapokon. Valójában persze nincs mit igazolni; a veraszöveg a közös szerkesztés során egyszerűen itt találta magát. Nem csoda, hisz lapszámunk írásainak és képeinek nagy része közvetlenül szólítja meg folyamatosan alakuló narratíváinkat és diskurzusainkat, ezzel pedig természetes módon indulnak el szemlélődésükben a *külsőtől* a *belső* felé. A forrásmegjelölés igazolásával szemben, melyre talán szükség sem volt, a vers *jelenléte* ezeken a lapokon ehhez a – nagyon is szükségesnek látszó – befelé haladáshoz kívánt társul szegődni.

Gary Shiftman Démoszthenész beszédeinek elemzése nyomán arra a következtetésre jut, hogy az athéni népgyűlésben egyértelmű volt a kapcsolat a tanácskozás konszenzusos normája és a kizáró retorika között. [...] Shiftman elemzéséből a következőket tudhatjuk meg.

1. Az egyik cél az, hogy érzékeltesse a helyzet súlyosságát, válságos állapotát hallgatóságával (a vehemens kirohanások és vádaskodások jelzik a tét nagyságát).

2. A másik cél azon kulcsértékek összefoglalása, melyekre vitán felül lehet hivatkozni.

3. A vehemens, kirekesztő retorika harmadik célja annak elemzése, hogy ellenfelei miért nem értenek egyet vele, mi a nézetkülönbség magyarázata, és hogy mi a folyamatos nézetkülönbség veszélye, tétje, kockázata.

4. Démoszthenész taktikája az volt, hogy nem ellenfeleinek a véleményét cáfolta meg, hanem őket árulással vádolta. Nem az ellenfelek nézeteivel van baj, hanem magukkal az ellenfelekkel – az ő erkölcsi integritásuknak a kétségbevonása a cél, hogy így erkölcsileg lejárassák, majd a vitából és a politikai közösségből kizárják őket. [...]

5. Paradox módon éppen ezzel a kombattáns és kirekesztő taktikával sikerül(t) Démoszthenésznek konszenzust teremteni. [...] A vezetőket meg kell bélyegezni mint árulókat, ez a „megtévesztett” tömegek utólagos csatlakozásának lélektani és logikai feltétele, akiknek a lojalitása az új konszenzushoz így visszamenőleges hatályúként értékelhető.

6. [...] A vesztes fél szónokának a népet megtévesztő bűnbakként való megbélyegzése teszi lehetővé [...] a vesztes addigi hívei számára, hogy következmények nélkül átálljanak az új konszenzus mellé (a tiszta és ártatlan nép fikciójának segítségével).

7. Ehhez az is szükséges, hogy sosem pártoskodó, hanem konszenzusos retorikát alkalmaz a szónok, azaz az egész nép nevében, az egész közösség érdekében lép fel; elítéli a frakciót, a magánérdekek melletti pártoskodást. Új patriótamítosz, új alkotmányos konszenzus konstruálása a cél.

Összefoglalva: Démoszthenész beszédeinek, retorikai eszköztárának elemzéséből azt tudhatjuk meg, hogy az új alkotmányos konszenzus nem deliberatív módon, a különböző nézetek higgadt racionális megvitatása révén jött létre, hanem éppen ellenkezőleg: az ellenfelek személyét erkölcsileg megbélyegző, kirekesztő patriótaretorikával, azaz a racionális, tárgyi-érvelő vita lehetetlenné tételével.